

מהם הזמנו לשם — ונאחזו כאורחים בארץ. אבל מצרים, שנתנה כבוד אליהם רק לעקיף, לא ידעה את ה', לא הכירה, כי כל האנשים הם בניו. ברוב לבנה על חסנה בזה לכות האורח ולמשפט האדם וכבשה את ישראל לעבדים. ישראל, שהיה שם לגוי גדול במגן, ירד בהיותו האנושית עד ההיוות החסונוה, ולצוננות מצרים בעצם תקפתה. גאה על גדולתה, לועגת לנדבאים. או הופיע ה'!

יָהּ יָהּ רַבֵּךְ עַל-עַל קָרָא מִצְרַיִם —
 (ישעי' י"ג א.)

הוא נגלה כבורא אתר מיוחד. כארון השבע — אף-על-פי שכבר כשבתו יד אנוש — כאלהים בחיי העמים. כרב ריב ונדבאים. כשופט הנדבאים. גאון מצרים יורד מפני רום גדולת העם. שאין כוחו אלא באלוהיו. אלוהם דובר — ונפלו חומותיו של כלא מצרים ובעוד אויביו עליו יצא העם לחפשי. כידי ה' קיבל את הירוחו ועצמותו ותכליתו כל זאת — את גילוי רצונו ביחס לחיי-אדם. את התורה. כור העוני במצרים המתייר במדבר עשויים היו לנטוע בקרבו את האמונה כשורש חכונתו. אותה הרביקות הנאמנה כאל האחד שהוכר בו בכל הדרכים אשר חילפו. במדבר קיבל את התורה ובכך היה לעם במדבר. כלא ארץ ובלא אוחות אדמה. — היה לגוף אשר נשמתו חרותו; ובכך היה לממלכת כהנים לעשור כעם בתוך האנושות את מצוותיה של חרות ה'. דונמת כחן בתוך עמו. ולהיותו "גוי קדוש". העומד לבדו בקדושתו ואינו מתערב במעליהם ובשאיפותיהם של שאר העמים ושומר בחייו הוא על קדושתו ואנושותו. התורה, מילוי הרצון האלהי. הם לו אחרים אדמתו ומטרתו — לכן אין עצמתו נוקדה לדברים בני-חלוף. אינה מותנית בדברים חולפים; עומד הוא לעד ברוח ונפש. כדבר ה'. אולם כעם עליו לתיצב בין העמים; כעם עליו להורות לעמים. כי ה' הוא מקור כל הברכה והוא המאציל לנו את הברכה; כי אין לנו אלא לקדש את עצמנו לעשית רצונו. כדי שנקבל מידי ה' כשפע של אמצעים גם את הברכה הזקירה לכל בני אדם; כי יש בה בהקדשה זו כדי ביסוס חיים. לכן ניתנו לו לאוחות ארץ וברכותיה. נתנה לו מערכת מדינה; אך לא כמטרה ניתנו אלה. אלא כאמצעים לבלא דברייהתורה. ושמירתה היא. איפוא. התנאי הווידי לקיומו. ובאשרו זה עליו לעמוד נבדל מן העמים. למען לא ילמד מהם להעריך את אשרו זה כתכלית חייו. כל יאבד כמותם בהעדרם את אליהו הקנין והנשאה.

מה נהדר מראה עם כזה בהגיעו לתורתו! האל שאין בלחיו, אך הוא לבדו אדון ורב לכלום. כולם יחד אחים שווים במעלה. בני אל ה'. גדולתם האחת המיוחדת — מילוי רצונו בעשית צדקת חסד; ועקב עשותם זאת מקבלים הם מידו את כשפע ברכתו כאמצעים לחיים —

לשם כך נבחר, בחיילתו של אותו פרק הוויסטוריה, אדם אחד שימשש אביקומון לעם הזה — אברהם. בחייו הפרטיים הוא כבר הגשים את אידאל-העם-לעצמו. לבוא. הוא לבדו, בין הרודפים אחרי קנין התנאה שבמערבי האלים הכבים וכירי באל אחת. האחד-המיחיד קרא אליו — ומאזהבתו לו לבדו עזב אברהם את ארצו ומולדתו. ששפתו וכוית אביו וכל שיקר ואהוב אחרים. והלך אחריו, כי קרא אליו. אל קיבל את תורתו להיות אב לעם, אשר "יברכו בו כל גויי הארץ וישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". והלך אחריו; את אהבתו זו לה' ואחז ביוצע באהבתו לבניו. לבני-האדם אחיו; בכל מקום שירד הגיעה שיפוט. הציל והורה אותם והתמלל בעצם לשופט כל הארץ. ה', אשר למענו עזב את הכל ושליקראתו נדד לנבר. היה מגן לו בכל מסעיו ובכך אותו, כי את הכללה והברכה יקבל רק מידו. למען שיתשת בהם רק לאושר עולמו. אל אהבה זו נצטרפה האמונה. אותו כסותן והזק כסלע. כי כל העמים נשואים על-ידי האל האחד ולכן יש לחזויו בערודיו. אף-על-פי שאין רישומם ניכר בחוה; נצטרפה גם ידואה אותה יראת ה' שבכוחה מוכן אדם בכל רגע לחזור ללא תלונה לאל עליון את היקר לו ביותר. מכיון שהוא נושא תמיד בידי רק כפינו ה'. והכרה זו ותעודת-חיים זו עברו בירושה ליצחק בנו ולעקב נכדו. זה יסוד-החכונתו יראה זה יסוד-החכונתו אמונה.

וְיִתְמַכְּרוּ מִגֹּיִם עַל-גֹּיִם, מִמִּשְׁלָה עַל-עַם מִסֵּם
 לא-היגים אָדָם לְעִשְׂקָם וַיִּבְכּוּ צְלִימָה מְלָכִים;
 אֶל-תִּלְעָצוּ בְמִשְׁתֵּי; וְלִגְבֵּי־אֵל תִּבְרָעוּ! (החלי' ק"ג י"ג ט)

כך נגלה ה' בחייהם הפרטיים כהשגחה נסתרת. עד כי גדלו והיו ששפתה של שבטים נפשו. בהן גלום גרעין העם שבטעניו. אך ורע אנשים זה צריך להחזקן החילה להיות עם מוכשר לתפקידו לעתיד-לבוא. שלא כשאר העמים היה עליו לחיות בתוך כור העוני עד היוותו לעם; להיות משולל כל הדברים, הדרושים לקיום עם. משולל כל מה שעושה את האדם מבחינה חיצונית לאיש כאנושים; מלבד חירותו יאבד לו הכל. רק מנהיגו ועודיו ומכסו לאל אחד במרום באנשים; כידו — אחרי-כן יקבל מידי ה' וכל מחמדו מצרים. נצטרם זו שנתנתה או משאי שכלולה של תרבות האדם ושראתה באדמתה ובאיורה את אליהו. ארץ זו נועדה להיות כור העוני שבו ייוקק העם לתעודתו בעתיד. כגמול על הטובה שצמחה

1 בראשית יב ואילך.
 2 שם י"ב, כ"ג; י"ח, י"ט.

מה-טבו אהליך. יצאכי;
 פשעונתי, ישראלי;
 קנתי עלי נתי,
 פאָללים, נשע, יתה,
 פאָרנים עלי-מים;
 יזי מים פּדליו;
 ותרעו במים רבים.
 וליים מאנג פּלכי
 ותנשא פּי?תו — — (מברר כה, ה-1).

לא-תבים און פּיפּיכ
 ולי-רָאָה עמיל פּיפּיכאלי;
 יתה, אַלְתּוּי צמו
 ותירעו פּלךְ בו;
 אל מוצעֵים פּמָרְנים,
 פּתּוּפּות רַאם לו;
 כי לא-נשע בּיפּיכ
 ולי-קָסם בּיפּיכאלי;
 קצת — אַמֵר לַיפּיכ וליפּיכאלי מה-שעל אי.

(מברר כה, בא-65)

איגרת ט

רק לזמן קצר התקרב העם לאותו אידיאל והספיק למלא את תפקידו מתוך אורשי. משה רבינו, מנהיגו הראשון, כבר נבא על כך ואמר, כי על אומת ה' ישבח העם את ה' וכי על-ידי פיתויי נגוים ושפע הברכה ייאות ברכושי ובהנאה וישבח את תפקידו: — באו עתים, שגם בישראל, יכול היה הנביא להתאונן: „מספר עירך היו אלהיך יתודה“.

והנה בא ההכרח לשבח ולקחת ממנו את השפע, העשיר, האריך אשר החטיאה אותו. — על כרחו גלה מאדמת אשרו, שהייתה אותו להתרעה בידון ומתפקידו, ולא הציל דבר אלא את נשמת חייו. את חוררתו, מעתה לא היה לו שום קשר אשר יאחרו זולת ה' ותעודתו. — קשר בלי-ניתוק, יען כי רוח הוא, שכן עם אביו חיי-המדינה שלו לא במלה תעודתו, שהרי אף הללו, לא היו צריכים לשמש אלא אמצעי בלבד בשביל תעודה זאת. יתר על כן, אותו חורבן עצמו מהווה יסוד בהתגלות גורלו כלפי ה' והאנושות ובעצם גלותו מחייל הוא מגשים אותה העודה, רק בדרך אחרת. אין לך חסא בחיי המדינה של ישראל, שלא התבלט כמותו גם בחיי המדינה של כל שאר העמים: אולם אם בשום מקום לא נעשנו על כך, הרי מן הנכרח היה שישראל, יבוא על ענשו: שכן זו הייתה תעודתו: להשתמר מתעויותי, חסאים כאלה, כי הלא ה' הוא אלהיו! לכן מרובה הלך שבחורבנו, כמו הלך שבאשרו, ובגלותו נפחו כר חדש, גדול וגרוב. לתפקיד יעודו, לפיכך, קודם שיצאו בני-ישראל לדרך גלותם הארוכה בעמים, נקבצו לאחד זמן קצר עוד פעם על אדמת נחלם, בחיגת בית אביהם, כדי לקשרם שם רוחם בתורחם קשר אמיץ יותר, שמעתה היא לבדה משמשת ליום של חיים, ואז זמן קצר קודם שיצא העם לגולה, הוציא חסר מגועו — שעד מהרה היה עליו להתרחק ממנו — אשר יופיע לפני האנושות השקועה בעבודת אלילים רבים, במעשי חסם, בהשחתת המידות ובחילול ערך האדם, ויבשר לה, לפחות, בשורת אל אחי, אחותה כל בני האדם ומותר האדם מן הבהמה, וילמדה להיגון מהצערות הרכות וההנאה, אלא אם ישמשו אמצעים לעבודת האל האחד, חסר זה והסעף שנמתנה ממנו לאחר מכן היוו צעד גדול בהתקדמות משרתו של כל תולדות בני האדם, ישראל נתפור, אפוא, בחיבי תבל, בין כל העמים האזורים, למען ימלא בגלותו את שליחותו, „עוד פעם במדבר“ קול הנביא קורא:

בפּוֹדְרִי שֶׁנָּן יוֹתֵה!

ישרו פְּרָבֶה פְּסֵלֶה לֵאלֹהֵינוּ!

פֶּי-יָיֵא יִנְשֵׂא וְלֵ-טֵר וְגִבְעָה יִשְׁעִלוּ

זקנה העלב לְמִישׁוֹר וְלַקְדִּים לְדָבָרָה
וְגִלְגָל כְּבוֹד יִזְקֶה
וְרָאוּ כִּי-עָשָׂר יִזְקֶנוּ בִּי יִזְקֶה דָבָר (שמיני מ. ג-ח.)

ויותר במימי אשור מילא העם את תפקידו בגלותו. בגלותו צריך היה הוא עצמו להתיקן וחילוף הלא כמו עיניו ראה באבדו כל גאווה וכל עוון וכל חירו אשר סיגורוהו ואשר החזיל להעריצם כאלים — ואיך זה יוכל פעם להעריץ שוב רכוש ועון וזרר כאלוים חיים? בזכות אמונתו לאל אחד נתקיים בעולם, ללא שלטון, ללא חוסן, ללא זרר וללא מוסדי-חיים מעשי ידי-אדם; ורוח סגולתו, זו תורתו, שזיאו לבדה נשארה לו לפליטה, וקיום מצוותיה, גם נשאווה והצילו את חייו מכל צרה וצוקה, מכליון ומכל המולמות שנתכו עליו בהשתולל רוחות זעם שחרגו ממסגרותיהם; מדינות עצמות נאדרות אבדו סביבו מעל פני האדמה, ואילו הוא ללא גאון וגובה נשאר חי וקיים, בכוח אמונתו זו בה' ובתורתו — ואיך זה לא יעריץ לעולם אל יחיד זה כאל חייו החידי, ולא יראה בתורתו את תעודת קיומו? ואף הנכחי לדעת, כי היגיון זה לא היה כולו לריק, דמיון שאו, מפניו בכוח הורע והשתוללות היצר, מוגבה על-ידי אותו דמיון שאו, פתחו לישראל אלפי פעמים את השער לחיי שפע ואושר ארצי, על מנת שיתרצה להביע — ותכופות רק דיבורו אחד בלבד — את כפירתו באל אחד ואת בגידתו בתורה; אך בכל עת חמיד השליך הלאה מפחה זה, שהוא אמנם כה קל, הוא נטה שכמו לסבול במסירות נפש כל תלאה וכו בלבו לקטמיהם של קניו הנחמה הקרובה את התצלחה הוליה שלא, את נכסי תומים היקרים ביותר, נשים, בנים, הורים, אחים ואחיות, גם את נפשו ומאודו וכל תענוגות החיים, כדם לבבו רשם על כל דפי תולדותיו, כי רק את תאל האחד נהו מעריץ ואוהב, כי מכיר הוא גדולת-אדם שהיא נעלה מרכש והנאה. בדמו חתם את עזותו על אמונתו בה' ובתורתו, ולא עוד אלא שכל פורות גילוהו תן מוכחה עליו הקריב למען אמונתו בה' ובתורתו של שבן בני אדם חומד חובב, ועשן המוכחות האלה ניתמר ועלה בין כל עמי תבל ואזוירי ארץ. — — — והם — כלום ייתכן שלא למד, שלא ללמד מכל אלה דבר? והם לא ילמדו להכיר את התעלה שנתקיים על אף מסיבותיו של גורל כזה, את האחד-המיוחד? והם לא ילמדו מתור מסירות כזו — את תעודת האדם? — — — ואף עתה, כששלה עשן המוכחות האלה; עתה, כשנפסלים פוורי ישראל; תומים ומתאורחים, לפי רשות העמים, ומפתחים במנוחה את כל חדר חייהם הישראליים; כשהם מודבקים בכל מקום במדינה, שקלטת אותם, ודורשים את שלומם וטובתה; כפי החובה שהוטלה עליהם בזכר נביאם; אם בקרב עולם, המעריץ רכוש והנאה כהעריץ אל, חי עתה ישראל את חייו כשלות השקט, כבדקה ובהסו; ואף אם בכל מקום ירד הדרר פלאים ויגיע לידו חשניות וניווה, הרי בנינו ובנותינו של ישראל

יטבו בעדי נעורים של מודה מיוחד ותום-דרך; אפילו כל בתי-האבות שבעולם יחדלו מלהיות משתלה של נצרי-אדם וכים חזורים יראה זה, הרי יקום בכל בית ישראל מקדש ליראת ה', אהבת ה' ובטחון בו; ואף אם אוהבת-דבצע ודריפה אחר ההנאה ואהבת-צדמו ימששו בכל מקום מנוף לפעולות אדם, אף-על-פי-כן ישמש כל יהודי, ביוגמת חייו השקטה, מורה היצק הכולל והאהבה הכוללה; אילו בתוך אוחלי ישראל הפוורים בכל מקום היו קמים בדרך זו, בשקט ובשלחה, כתנים לה' וכתנים לאנושות צרופה; אילו היינו בנימינו בני-את-אשר שומה עלינו להיות. — אילו היו חיינו דמות נאמנה של תורתנו; איה מנוף כלי-יכול היינו משיגים כאן כשבילו המטרת הכללית של היגיון האנושות; אמנם תעודה שקטה יותר אך נאדרה ואידרה ועמיקתה מגורל הסורים שלנו למען התגלות ה' ותעודת האנושות; — באלפי שנות תלאה ובוהו השגנו תעודיה זו אלא במידה קטנה; — אבל אם עמים של חסד ורחמים תומנה אותנו לכך, — אם תומנה כל יהודי וכל יהודיה לשמש, בתוקף חייהם הפרטיים, כתנים וכעדות שקטים וצנועים במקדש ה' והאנושות הצרופה; אם אידיאל זה ומשימה זו מתכים לנו, — כלום נאמר עוד, בנימינו בני, להתאנון על גורלנו? ;

בְּיָרֵךְ נִשְׂאֵי בְּלֵי יִזְקֶנוּ ;
כִּי לֹא תִחַשְׁתְּנוּ מִצָּאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תִלְכְּוּ,
כִּי-הֲלֵךְ לְפָנֵיכֶם יִזְקֶה וּמִאֲפָסֶיכֶם אֵלֶיךָ יִשְׁרָאֵל,
הִנֵּה — יִשְׁכַּדֵי עֲבָדֶי, יָרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד,
כִּי אֲשֶׁר שָׂמְנוּ עֲלֵיךָ כְּבִים, כִּן-מִשְׁחַת מֵאִישׁ מְרֹאָהוּ וּמְאֹרָה מִבְּנֵי-אָדָם!
כִּן יִזֶה גִוִּים כְּבִים, עֲלֵינוּ יִקְפְּצוּ מְלִכִים פִּיחִים,
כִּי אֲשֶׁר לֹא-סָפַר לָהֶם כָּאוּ וְאֲשֶׁר לֹא שָׁמַעַתְּ הַתְּבוּנָה,
מִי הָאֲמִין לְשִׁמְעָתָנוּ; וְיִרְוֶה יִזְקֶה, כִּי-מִי וְגִלְגָּהוּ?
נִשְׁבַּח לַיְיָ בְּיִזְבֹּק לְפָנָיו וּבְשִׁרְשׁ מְאֹדָן אֵיךְ,
לֹא-הֲתַר לֹךְ וְלֹא קָדַר וְנִרְאָהוּ וְלֹא-מְרֹאָה וְנִמְחַדָּהוּ;
נִבְוָה, נִחְדַל אִישִׁים, אִישׁ מִקְאֲבוֹת וְיִדּוּעַ חַלְוִי; —
וּבְמִסְתַּר שָׂנִים מִמֶּנּוּ נִבְוָה וְלֹא שִׁבְנָתָהוּ. — — —
אֵלֶינוּ חֲלָטָה הוּא וְנִשְׂא וּמִקְאֲבֵינוּ סָבְלָם;
וְאֲנֹתָנוּ — שִׁבְנָתָהוּ נִגְוֶה, מִכֶּה אֵל הִים וּמִצְנֵהוּ!
וְהוּא — מִחֲלַל מִשְׁפָּחֵינוּ, מְרַבָּא מְצֻנוּתֵינוּ;
מוֹסַר שְׁלוֹמֵנוּ עֲלֵינוּ — וּבִחְבֻלָתָנוּ וּ נְרַפָּא-לָנוּ.

1 צורתה של חיבה זו במשמעות פצע היא תפורה, לא תפורה (משום כך הירגם כאן המחבר "תפורה" כמובן "תכירה" — המתרגמן).